

Nr 874

Av herr Hedlund m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 188, med förslag till lag om ändring i kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

(Lika lydande med motion nr 725 i Första kammaren)

I proposition nr 188 föreslås bl. a. att dyrortsgrupperingen inom beskattningen skall slopas. Detta förslag måste hälsas med stor tillfredsställelse. Såsom ständigt hävdats från vårt håll kan inte den gradering av landets medborgare som dyrortsgrupperingen innebär anses förenlig med de rättvisepprinciper som bör prägla beskattningen. De prisgeografiska undersökningar som legat till grund för graderingssystemet kan ingalunda anses ge en rättvisande bild av kostnaden för en viss levnadsstandard på skilda orter.

Såsom många gånger framhållits är det i hög grad berättigat att övre Norrland vid ett slopande av dyrortsgrupperingen erhåller någon form av kompensation för de högre kostnader, som föranledes av klimatförhållanden och stora avstånd m. m. Motiven härför kan närmare belysas av de prisgeografiska undersökningar som tidigare genomförts — eller av ofullständigheten i dessa undersökningar. Kostnadsposten resor i en sådan undersökning utvisade lika hög nivå i den tätbefolkade delen av högsta dyrort som inom områden med 8—9 mil till närmaste inköpsort. Anmärkningsvärt är också att resekostnadsposten direkt påverkats uppåt av t. ex. god tillgång på skolor och utbildningsanstalter. Omvänt har dåliga kommunikationsmöjligheter och sämre tillgång till skolor och utbildningsanstalter medfört lägre resekostnader. I undersökningarna har mätts de nominella kostnaderna. Däremot har man bortsett från om en hög nominell kostnad varit förknippad med en i vid bemärkelse hög standard eller om trots hög nominell kostnad ifrågavarande standard varit låg. Inte heller har uttrönts om den nominella kostnaden varit förenad med olägenheter, t. ex. ianspråktagande av fritid, arbetstid eller bådadera. När trots de ofullständigheter i underlaget, som denna exemplifiering visar, övre Norrland i dyrhetsavseende kommit upp i samma nivå som övriga delar av högsta dyrort, måste detta innebära att man i övre Norrland nominellt får betala ett relativt sett högre pris för en standard, som är lägre än i andra delar av landet. Behovet av en särskild kompensation till övre Norrland synes från dessa synpunkter odiskutabelt.

Vid bedömandet av denna fråga bör också beaktas att dyrortssystemet

innebär en systematisk kompensation på löner o. s. v. för hög nominell levnadskostnad. Dessa kompensationer medför i sin tur ökad dyrhet o. s. v. Förutsättningar saknas dock inom vissa områden för att dylik kompensation skall kunna utlösas. Detta gäller bl. a. i övre Norrland, vilket bl. a. framgår av inkomsttaxeringarna. I övre Norrland utvisar inkomsttaxeringarna väsentligt lägre nivå än i övriga delar av högsta dyrort. Endast vissa speciella områden, främst de s. k. malmkommunerna, utgör av kända orsaker undantag i sammanhanget. Medan det i de nordligaste delarna av landet rör sig om en av avstånds- och klimatmässiga orsaker betingad dyrhet, som det ej funnits förutsättningar att mera allmänt kompensera, rör det sig i övriga delar av högsta dyrort om en växelverkan mellan dyrhet och kompensation betingad hög levnadskostnad, som i allmänhet kunnat kompenseras. Även dessa omständigheter utgör synnerligen starka skäl för en särskild kompensation till övre Norrland.

Det måste hälsas med tillfredsställelse att den föreslagna skattereformen även innebär en förstärkning av skattelindringsbidraget till de skattesvaga kommunerna. Förutom att en sådan åtgärd innebär ett första steg mot en rättvisare kommunal beskattning bör erinras om att den har särskilt stor betydelse för de delar av Norrland, som inte beröres av ortsgupperingens slopande. Till grund för den i propositionen förordade höjningen av bidraget från 16,5 milj. kronor till ca 45 milj. kronor ligger den utredning, som med anledning av motioner från vårt håll vid årets riksdag verkställdes av 1958 års skatteutjämningskommitté. Uttalandet i propositionen att kommittéförslaget bör kunna beloppsmässigt accepteras är i och för sig tillfredsställande. Det bör emellertid uppmärksammas att det nu framlagda förslaget medför att frågan kommer i ett annat läge, inte endast genom att det uppkommer ett behov av kompensation för dyrortsgrupperingens slopande utan också genom att underlaget för kommitténs förslag ändras till följd av dyrortsgrupperingens slopande. Med hänsyn härtill framstår det i propositionen förordade beloppet som otillräckligt för att utan menliga inverknings på andra håll kunna innefatta en berättigad kompensation till de övre delarna av Norrland. Vi förordar därför att anslaget för skattelindring i de skattesvaga kommunerna höjes till ca 65 milj. kronor. Den av oss förordade särskilda höjningen, 20 milj. kronor, bör användas huvudsakligen för en av kallorts- och avståndskostnader motiverad kompensation. Vid överarbetning och justering av kommittéförslaget bör vidtagas härför erforderliga ändringar i fråga om gränsunderlag och bidragsprocentens maximering samt i fråga om det extra bidraget.

Den ovan förordade åtgärden bör betraktas som en viss kompensation till berörda delar av Norrland med anledning av ortsgupperingens slopande. Utredning bör emellertid utan dröjsmål vidtagas i syfte att tillskapa en permanent och mera exakt avvägd kompensation. Härvid bör beaktas vad ovan

anförts om de prisgeografiska undersökningarna, bl. a. för att även utröna huruvida behov av kompensation kan föreligga inom vissa med övre Norrland jämförbara områden.

Kompensationen kan utformas på olika sätt. Det ligger nära till hands att ge den formen av en förhöjning av ortsavdraget. Med hänsyn till det allmänt sett låga skatteunderlaget i landsdelen och särskilt till det extremt låga skatteunderlaget i åtskilliga kommuner, måste emellertid en sådan åtgärd åtföljas av kompensation i någon form till kommunerna för det inkomstbortfall som de åsamkas. Enbart ett förhöjt ortsavdrag kan således inte godtagas utan måste åtföljas av andra åtgärder. Alternativt kan därför övervägas att enbart välja det sistnämnda, d. v. s. att genom ett ekonomiskt tillskott från staten till kommunerna ge medborgarna i övre Norrland den erforderliga kompensationen. En sådan kompensation kan lämnas t. ex. genom ett särskilt tillägg inom ramen för skattelindringsbidraget eller genom en särskild bidragsform.

Båda dessa vägar synes framkomliga. Endast genom en mera ingående utredning med beaktande av olika omständigheter, varvid inte minst administrativa och skattetekniska skäl bör uppmärksammas, kan klarhet erhållas om vilket tillvägagångssätt som är mest ändamålsenligt. Det väsentliga är att berörda områden erhåller en berättigad kompensation för de av stora avstånd och strängt klimat betingade höga kostnaderna. Vi föreslår att riksdagen anhåller om skyndsamt utredning av dessa spörsmål.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 188 måtte

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) att vid upprättande av förslag till riksstat för budgetåret 1962/63 till Bidrag till skattetyngda kommuner, m. m. måtte upptagas ett anslag av 65 milj. kronor att fördelas i enlighet med i motionen angivna riktlinjer,

b) att frågan om särskild kompensation till främst övre Norrland med anledning av rådande avstånds- och kallorts-kostnader måtte utredas i enlighet med vad i motionen anförts, samt

II. beakta vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 21 november 1961

Gunnar Hedlund

Nils G. Hansson
i Skegrie

Harald Larsson
i Hedenäset

S. G. W. Wahlund

Gustaf Svensson

Sven Vigelsbo